ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ*)

ΚΑ'

ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΚΟΣΜΟΥ

Παράξενο τὸ βράδυ ἐκείνης τῆς Κεριακῆς ποῦ ξετάστηκα. Ἡ θάλασσα φαινότανε σὰ λιγοθυμημένη. Τὰ βουνὰ γύρω καθρεφτιζόντανε μέσα της πέρα καὶ πέρα μὲ τὴν ἀστροφεγγιά. Φύλλο δὲ σάλευε. Βγήκαμε στὸν ἠλιακὸ ν' ἀνεσάνουμε, οἱ τρεῖς μας κι ὁ γέρος. Τώρα ποῦ πήγαινε καλὰ τὸ χτῆμα καὶ τονε βοηθοῦσε καὶ παραγυιός, τονε βλέπαμε συχνότερα σπίτι τὸ γέρο. Καθίσαμε, καὶ σὰ μιλήσαμε γιὰ τὴν Ξέταση, γύρισε ὁ λόγος καὶ στὶς δουλειές, στὰ στερνά μας. Εἶταν ὅλοι τῆς γνώμης νὰ μείνω Σχολειὸ καὶ νὰ μάθω. Ἡ Ἀννοῦλα δὲν εἶχε πιὰ τὴν ἀνάγκη μου. Ἡ προῖκα της εἶταν ἕτοιμη· καὶ χάρη στὸ γέρο, δὲν ἔλειπε μήτ' ὁ γαμπρός. Ὁ γυιὸς τοῦ Καπλάνη μελετοῦσε νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὴν ξενιτειὰ σὲ κανένα χρόνο. Τὰ βόλεψε ὅλα ὁ γέρος μὲ τὴν Καπλάναινα. Ὁ σκοπός του εἶτανε νὰ στεριώσῃ τὴ νύφη στὸ χτῆμα μαζὶ μὲ τὸ γαμπρὸ, καὶ νὰ κλείσῃ τὰ μάτια του ἀναπαμένος. Ἔλεγε λοιπὸν, κ' ἡ μακαρίτισσα συφωνοῦσε, νὰ μάθω ἐγὼ καλὰ τὰ γράμματα, νὰ βγῶ ὕστερα πραματευτὴς, καὶ σὰ γυρίσω, ν' ἀγοράσω ἄλλα δυὸ χτήματα ποῦ εἶτανε φόβος νὰ περάσουνε σὲ τούρκικα χέρια. Κ' ἔτσι νὰ ριζώσω κ' ἐγὼ στὸ Μεσοβούνι, νὰ καμαρώνῃ κ' ἡ γριὰ τὰ δυό της παιδιὰ νοικοκυρεμένα.

Ὅλη αὐτὴ τὴν ὥρα ἡ Ἀννοῦλα πότιζε γλάστρες καὶ τραγουδοῦσε. Ἐκεῖ ἀπάνω ἀκοῦμε μεγάλο βουητό. Δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι βροντὴ, γιατὶ σύννεφο δὲν εἶχε στὸν οὐρανό. Δὲν προφτάξαμε νὰ ρωτήξουμε ἕνας τὸν ἄλλον τί εἶναι. Βλεπιούμαστε ἀμίλητοι καὶ χλωμοί. Ὅ,τι σάλεψε τὰ χείλη του ὁ γέρος νὰ μᾶς πῇ κάτι, κι ἄρχισε νὰ τραντάζῃ ὅλο τὸ σπίτι, ἀρχίσανε νὰ τρίζουν ὅλοι οἱ τοῖχοι.

— Σεισμός! κρυφοφώναξαν οἱ γυναῖκες.

Σὰν τρελλοὶ σηκωθήκαμε καὶ τρέξαμε κατὰ τὴ θύρα τοῦ ἡλιακοῦ. Ὁ γέρο Βασίλης τότε φωνάζει καὶ μᾶς λέει νὰ σταθοῦμε. Σταθήκαμε μιὰ στιγμή. Σταμάτησε ὁ σεισμός. Κάμαμε τὸ σταυρό μας.

— Τώρα τρεχᾶτε, κ' ἴσα στὸ περιβόλι, μᾶς λέει ὁ γέρος τρομασμένα καὶ βιαστικά.

Μπαίνουμε στὸ σπίτι, κατεβαίνουμε τὴ σκάλα, ἐρχούμαστε στὴν πισόπορτα, καὶ βγαίνουμ' ἔξω. Τί φωνές, τί τσιριχτὰ σ' ὅλη τὴ γειτονιά!

— Δόξα νἄχῃ ὁ Θεὸς ποῦ δὲ βάσταξε πιώτερο! μουρμούριξε ἡ μακαρίτισσα. Κ' ἐκεῖ ποῦ τἔλεγε, ξανάρχεται μεγαλήτερο βουητὸ ἀπὸ τὰ βάθια τῆς γῆς, κ' ὕστερ' ἀπὸ τὸ βουητὸ μεγαλήτερο τράντασμα. Ἀκούγαμε τοὺς τοίχους ποῦ κατρακυλοῦσαν ἀπὸ παντοῦ. Τὰ χάσαμε, καὶ δὲν μποροῦσαμε νὰ σαλέψουμε ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὸν τοῖχο μας. Ἄξαφνα γκρεμιέται κι αὐτὸς ὁ τοῖχος, καὶ κατρακυλιοῦνται ἀμέτρητες πέτρες τριγύρω μας. Πέτρες, κ' ἕνα σύννεφο σκόνη.

Τίποτις ἄλλο δὲ θυμοῦμαι τῆς τρομερῆς ἐκείνης βραδιᾶς, παρὰ ποῦ ἤρθαν κατόπι μ' ἀναμμένα δαδιὰ, καὶ σήκωναν πέτρες, καὶ φώναζαν, κι ἀναστέναζαν, κ' ἔκλαιγαν. Μοῦ φαινότανε σὰ νὰ εἶμουνα μισοθαμμένος. Δὲν πονοῦσα πουθενὰ, μὰ θαρροῦσα πῶς σὲ δυὸ κομμάτια χωρίστηκα. Ἔτσι κι ὁ νοῦς μου εἶτανε χωρισμένος. Δὲν καλόνοιωθα τί ἔτρεξε, μὰ ἔβλεπα, ἔβλεπα τὶς πέτρες ποῦ σήκωναν, τὰ ξύλα ποῦ τραβοῦσανε σιγανὰ, τὴ σκόνη ποῦ μ' ἔπνιγε. Ἔβλεπα καὶ τὸ γέρο τὸ Βασίλη ξεσκισμένο, λαβωμένο, χωματιασμένο, νὰ τοὺς φωνάζῃ ὅλους μὲ βραχνιασμένη φωνὴ, «προσέξτ' ἀπὸ δῶ, παιδιὰ, τραβᾶτ' ἀπὸ κεῖ». Ὕστερα ἔνοιωσα πῶς δὲν εἶμουν πιὰ πεθαμμένος, πῶς μὲ σήκωναν. Κατόπι βρέθηκα στρωμένος σὲ μέρος ποῦ μὲ τὸ φῶς ἑνὸς φαναριοῦ μὲ κοιτάζανε, μὲ ψάχνανε, μ' ἔδεναν, κ' ὕστερα ὕστερα βυθίστηκα καὶ πιὰ δὲν ἔβλεπα τίποτις, δὲν ἄκουγα τίποτις.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 352 φύλλο.

ΑΠΟΛΟΓΟΣ

Σὰ μαργαρίτα τὴν καρδιά σου τὴν ξεφύλλισα,
Σὰ μέλισσα στὰ βάθεια της ἐπῆγα
Τὸ μέλι τῆς Ἀγάπης νὰ ρουφήξω ψάχνοντας
Μὰ τίποτα, ὦ τίποτα δὲν εἶδα.

Στὰ μάτια σου, στὰ χείλια σου, στὸ σῶμα σου
Καμμιὰ φορὰ κι ἂν λησμονήθηκα, τὸ νοιώθω,
Δὲν πήγαινα νὰ σβύσω πόθους ὅπου μ' ἄναψες
Μὰ πήγαινα γυρεύοντας τὸν Πόθο.

Καημένη! Μὴν παραπονιέσαι γιατὶ σβύστηκε
Μιὰ ἀγάπη ποὺ δὲν πρόφταξε ν' ἀνθίσῃ,
Σὰν τὰ μικρὸ παιδάκι εἶν' ἡ καρδούλα μου
Ποὺ φεύγει ἅμα κανεὶς δὲ τὸ κρατήσῃ.

Κλαίω κ' ἐγώ... Μὰ ὄχι τὴν ἀγάπη μας ποὺ πέρασε·
Ὡϊμένα, κλαίω τὴν ἀγάπη ποὺ δὲν ἦρθε.

Τρυγητής. *ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ*

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Οὐδ' ἀλαὸς σκοπιὴν εἶχε κρείων ἐνοσίχθων·
καὶ γὰρ ὁ θαυμάζων ἧστο πτόλεμόν τε μάχην τε
ὑψοῦ ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς Σάμου ὑληέσσης
Θρηικίης· ἔνθεν γὰρ ἐφαίνετο πᾶσα μὲν Ἴδη,
φαίνετο δὲ Πριάμοιο πόλις καὶ νῆες Ἀχαιῶν.
Ἰλιάδα

Ὁ δάσκαλος μοῦ εἶπε πῶς ἕνας Ἄγγλος ἑλληνιστὴς ἦρθε ξεπίτηδες ἀπὸ τὴν Ἀγγλία στὴ Σαμοθράκη γιὰ νὰ ἀνεβεῖ στὸ Φεγγάρι, νὰ δεῖ ἂν ἀλήθεια βλέπει κανεὶς ἀπὸ τὴν κορφὴ ἐκείνη τὴν Τροία, γιατί, καθὼς λέει ὁ Ὅμηρος, ἀπὸ κεῖ πάνω κύταζε ὁ Ποσειδώνας τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τοὺς Τρῶες ποὺ πολεμοῦσαν. Ἂν καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ βγῆκα ἀπὸ τὸ σκολειὸ ἔμαθα νὰ μὴν πολυπιστεύω τοὺς δασκάλους, μὲ διάσκέδασε ὅμως ἡ διήγηση τοῦ δασκάλου τῆς Σαμοθράκης γιατὶ δείχνει τὴν ἐπιστημονικὴ μανία ποὺ καταντᾶ καὶ τὴν τέχνη ἀκόμα νὰ τὴν πασπατεύει, νὰ τὴν ψάχνει, νὰ τὴν ἀναποδογυρίζει κάποτε, γιὰ νἄβρει ἀποκάτω τὴν ἀλήθεια.

Ὁ Ἄγγλος δὲν ἡσύχαζε ὡς ποῦ νὰ βεβαιωθεῖ πῶς ἀλήθεια φαίνεται ἀπὸ τὴ Σαμοθράκη ἡ Τροία καὶ πῶς ὁ Ὅμηρος δὲ λέει ψέματα. Ἕνας ἄλλος Ἄγγλος μᾶς λέει πῶς θὰ εἶναι ἀλήθεια, γιατὶ ἀπὸ τὴν Τροία εἶδε τὴν κορυφὴ τῆς Σαμοθράκης ἀποπάνω ἀπὸ τὴν Ἴμπρο. Βεβαιόνω καὶ γὼ πῶς περνῶντας κοντὰ στὴν Τένεδο εἶδα τὴ Σαμοθράκη σὰν ὄνειρο γαλάζιο πίσω ἀπὸ τὴν Ἴμπρο, νὰ τὴν ξεπερνᾶ καὶ ν' ἀνεβαίνει περήφανα τ' ἀψήλου. Ἡ μορφή της ἡ ξεχωριστὴ μὲ συγκίνησε, ὄχι ὅμως ἀπὸ ἐπιστημονικὴ ξιππασιά.

Ἕνας Γερμανὸς πῆγε κ' ἔσκαψε νὰ βρεῖ τοῦ γέρο-Πρίαμου τὸ σκέλεθρο γιὰ νὰ τὸ ἀγγίξει νὰ βεβαιωθεῖ πῶς δὲν εἶναι δίχως κόκκαλα ὁ γέροντας. Κανένας ἄλλος μπορεῖ νὰ ἔχει ὄρεξη νὰ ψάξει τὴ γῆ τῆς Τροίας μὲ τὰ χέρια, νὰ δεῖ ἂν εἶναι ὑγρὴ ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς Ἀντρομάχης ὅταν ἔφευγε ὁ ἄντρας της νὰ πολεμήσει μὲ τὸν Ἀχιλλέα. Καὶ τρίτος ἀρχαιολόγος μπορεῖ νὰ τοῦ ἔλθει νὰ ξετάσει ἂν ἀλήθεια στὴ Σαμοθράκη πιάστηκε τὸν Ἀλέξαντρο ἡ μητέρα του ἡ Ὀλυμπιάδα, ποὺ ἐκεῖ πρωτογνωρίστηκε μὲ τὸ Φίλιππο. Ἐμένα μὲ σκανδαλίζει ἡ καλλονὴ τῆς Ἑλένης γιατὶ δὲν τὴν εἶδα καὶ δὲν ξέρω ἀκόμη ἂν πρέπει νὰ πιστέψω τὸν ποιητή. Ὁ ἀρχαιολόγος ἔπρεπε νὰ ἔχει φαντάσια, μὰ ἂν εἶχε φαντασία δὲ θὰ ἦταν ἀρχαιολόγος. Καὶ μ' ἐνθουσιάζουν ἀπὸ μικρὸ τὰ λόγια τοῦ Πιλάτου ποὺ ρώτησε τὸ Χριστό·

— Τί ἐστιν ἀλήθεια;

Γιατὶ ὅλοι μιλοῦν γιὰ τὴν Ἀλήθεια σὰ νὰ ὑπάρχει κανένα ψέμα. Γυρεύουν νὰ τὴ βροῦν τὴν ἀλήθεια ἐνῶ εἶναι μπροστά τους πάντα. Θέλουν νὰ τὴ βροῦν ἐκεῖ ποὺ δὲ βρίσκεται, ἐπειδὴ φαντάζονται πῶς εἶναι κρυμένη. Μὰ γιατὶ θὰ κρυβόταν ἡ ἀλήθεια; Ἐμένα μ' ἀρέσει ἡ Ζωή, γι' αὐτὸ δὲ γυρεύω τὴν Ἀλήθεια. Καὶ γελῶ μὲ τοὺς τυραννισμένους ἐκείνους καὶ κατακαϋμένους ποὺ ψάχνουν παντοῦ πεισματάρικα γιὰ ν' ἀνακαλύψουν τὴν Ἀλήθεια, ἐνῶ θὰ ἦταν τόσον εὔκολο νὰ τὴν πλάσουν. Μοῦ ἔρχεται νὰ τοὺς φωνάξω: —Μὰ γιατὶ ψάχνετε πίσω ἀπὸ τὰ πράματα; Δὲν κυτάζετε μπροστά σας; Ἡ Ἀλήθεια δὲν μπορεῖ νὰ κρύβετ ι ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἡ Ἀλήθεια. Ὑπάρχουν ὡς τόσο πολλὲς μικρὲς ἀλήθειες, ποὺ ὅλες μαζὶ δὲν κάνουν καμιὰ μεγάλη Ἀλήθεια παρὰ μνήσκουν πάντα μικρὲς ἀλήθειες. Καλλίτερα ἀνοίγετε τὰ μάτια σας καὶ κυτάζετε τὰ πράματα ὅπως τὰ βλέπετε. Πλάθετε ὅ,τι θέλετε, ὅ,τι μπορεῖτε, εἴτε ἀπὸ πολλὴ κούραση εἴτε ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ πάρα πολύ. Εἶστε ἐλεύτεροι νὰ πλάσετε ὅ,τι σᾶς ἀρέσει ἢ ὅ,τι μπορεῖτε, καὶ μὴν πιστεύετε ποτὲ πῶς ἐκεῖνο ποὺ πλάθετε εἶναι ἡ Ἀλήθεια. Ὅ,τι πλάθει ὁ ἄνθρωπος εἶναι πάντα πλάσμα, εἴδωλο, ἀποτέλεσμα τῆς ἰδιοσυγκρασίας του, τῆς δύναμής του ἢ τῆς ἀδυναμίας του, καὶ ὑπάρχουν χίλιες μύριες ἰδιοσυγκρασίες καὶ δύναμες. Νοιώθω ἐκείνους ποὺ γκρεμίζουν εἴδωλα καὶ πλάθουν νέα εἴδωλα, μὰ δὲ μ' ἀρέσουν ἂν δὲν ξέρουν πῶς πάλε εἴδωλα θὰ εἶναι τὰ πλάσματά τους. Ἡ Μοῖρα τῶν ἀνθρώπων εἶναι τέτοια ποὺ ὅσοι γκρεμίζουν καὶ συντρίβουν καὶ κλωτσοπατοῦν εἴδωλα γιὰ νἄβρουν τὴν Ἀλήθεια, πάλε εἴδωλα θὰ φτειάσουν μόλις θελήσουν νὰ δημιουργήσουν κάτι, ὅ,τι καὶ νὰ εἶναι. Δὲν ταιριάζει νὰ πιστεύει κανεὶς πῶς εἶναι *Ἡ Ἀλήθεια* ὅσα πλάθει, γιατὶ αὐτὸ εἶναι...ψέμα. Ἂν ὅμως αὐτὸ τὸ ψέμα βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ ζήσει;

Μ' αὐτὲς τὶς σκέψες ἀνέβηκα στὸ Φεγγάρι.

Καὶ βέβαια ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι τὰ βουνὰ τοῦ Φεγγαριοῦ μυτερά, γυμνὰ καὶ ὁλοπέτρινα—ἀλλοτεινὰ ἠφαίστεια. Τὰ πετρώματα τοῦ νησιοῦ εἶναι ἀπὸ γρανίτη καὶ μαρμαρυγιακὸ σχιστόλιθο, τὰ περισσότερα, καὶ γεμάτα μέταλλα, καθὼς λὲν οἱ κάτοικοι.

Στὸ δρόμο ἀνεβαίνοντας καθήσαμε σὲ μιὰ κρύα βρύση τριγυρισμένη ἀπὸ παλιὰ ἔλατα. Ἐκεῖ θὰ ἄρχιζαν ἕναν καιρὸ τὰ ἔλατα τὰ πολλά, μὰ τώρα τὰ ἔχουν κάμει κάρβουνα οἱ νησιώτες, καὶ οἱ ψηλὲς οἱ κορυφὲς τῆς Σαμοθράκης εἶναι ὅλες φαλακρές. Καὶ εἶναι πλούσια ἡ βλάστηση τοῦ νησιοῦ· ἀνεβαίνοντας εἶδα πλατάνια βαλανιδιές, μελιούς, πρινάρια, κέδρα, ἐλιόπρινα καὶ ἔλατα. Ἀντικρυ, στὴν ἄλλη ράχη πέρα ἀπὸ τὴν κατάβαθη τὴ ρεματιὰ εἶναι μιὰν ἄλλη βρύση. Τὸ νερό της εἶναι κρούσταλλο, τόσο πολὺ πηγαίνουν ἄρρωστοι καὶ λούζονται κεῖ, ὅσοι παθαίνουν ἀπὸ νευρικά, καὶ μὲ τὸ παγωμένο τὸ νερὸ γιατρεύονται. Καὶ λένεται τὸ μέρος ἐκεῖνο Σφεντάμι ἀπὸ τὰ σφεντάμια ποὺ φύτρωσαν ὁλόγυρα στὴ βρύση. Μὰ καὶ χαμόκλαδα πολλὰ καὶ χορτάρια εἶδα ποὺ ὅλα δὲν τὰ ἤξερα μὲ τ' ὄνομά τους· ηὗρα ρήγανη, θυμάρι καὶ δυόσμο, μέντα, ψτέρη, ρείκι, φασκομηλιὰ καὶ ἕνα φυτάκι μὲ μικρὸ κοκκινωπὸ ξυνόγλυκο καρπὸ σὰ μικρούτσικα δαμάσκηνα, ποὺ ὁ Σαμοθρακίτης ὁδηγός μου μοῦ τὰ εἶπε λούτσικα. Τὰ ἄλλα ὅσα εἶδα δὲν τὰ ξέρω. Ἀφοῦ περάσαμε τὴ βρύση μὲ τὰ ἔλατα, ὁ Σαμοθρακίτης γύρευε νἄβρει καὶ νὰ μοῦ δείξει μιὰ σπηλιὰ ποὺ λέει πῶς συγκοινωνεῖ μὲ τὴ θάλασσα καὶ ὅ,τι ρήξεις μέσα βγαίνει κάτω στὸ γιαλό. Μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἀλήθεια, μὰ δὲ βρίσκεται βουνὸ ἑλληνικὸ ποὺ νὰ μὴν ἔχει καὶ ἀπὸ μιὰ τέτοια παράδοση.

Μὰ ὅλο ἀνέβαινα, καὶ ὅσο ἀνέβαινα τόσο λιγώστευαν τὰ φυτὰ καὶ πλήθαιναν οἱ πέτρες. Σὲ πολλὲς μεριὲς ἡ ἀνηφοριὰ ἦταν στρωμένη μὲ σπασμένες πέτρες ποὺ κατρακυλοῦσαν καθὼς τὶς πατοῦσα καὶ πήγαιναν νὰ μὲ τραβήξουν καὶ μένα κάτω. Σ' ἄλλες μεριὲς οἱ πέτρες ἦταν στέρεες μὰ τόσο μυτερὲς ποὺ μόλις μποροῦσα νὰ σταθῶ ἐπάνω τους, μὲ πονοῦσαν καὶ τρυποῦσαν. Καὶ ὁ ἀνήφορος ἦταν τόσο ἄγριος ποὺ βοηθοῦσα καὶ μὲ τὰ χέρια μου γιὰ νὰ προχωρέσω. Τότε πιὰ δὲν ἀνέβαινα, σκαρφάλωνα.

Φτάσαμε τέλος στὴν ψηλότερη ράχη, τὴν κορφὴ σὰ σπαθί, καὶ μόνο ξερὰ χορταράκια ἔσειε κεῖ ὁ ἀέρας. Ἀρκετὴν ὥρα ἀκόμα πηγαίναμε ράχη ράχη πότε ὄρθιοι καὶ πότε σκυφτὰ καὶ συρτά, ὡς ποὺ βρήκαμε τὴν κορφή. Ὁ ἄνεμος φυσοῦσε δυνατὰ καὶ κόντευε νὰ μᾶς πάρει.

(ἀκολουθεῖ) ΙΔΑΣ

*) Ἡ ἀρχή στὸ 355 φύλλο.